

De drie Egmonden

Publicaties Albert van der Zeijden over Egmondse tradities
Egmond

Met enige regelmaat schrijf ik over Egmondse onderwerpen. In *Geestgronden*, het blad van de Stichting Historisch Egmond, schreef ik bijvoorbeeld [over kinderboekenschrijver C.Joh. Kieviet](#) en zijn band met Egmond en over het folkloristische gebruik van de Nieuwe Nierep ([Klik hier voor de volledige tekst van het artikel over de De Nieuwe Nierep.](#)

ENQUETE OVER EGMONDSE TRADITIES

De belangrijkste Egmondse tradities

Albert van der Zeijden

Het Nederlands Centrum voor Volkscultuur heeft 2009 uitgeroepen tot het Jaar van de Tradities. Dit jaar werd op 1 november al feestelijk geopend door Koningin Beatrix. Het Jaar van de Tradities wil een bijdrage leveren aan de bewustwording van het belang van tradities en rituelen. Tradities zijn gewoonten en gebruiken die je van huis uit hebt mee gekregen. Welke zijn eigenlijk de belangrijkste Egmondse tradities?

Meest genoemde tradities

Hieronder volgt de uitslag van een enquête die ik heb gehouden onder de Egmondse bevolking. Op basis van de

Halve Marathon Egmond aan Zee, 9 januari 2011

Nieuwjaarsduik Egmond aan Zee, 1 januari 2011

ingeleverde enquêtes heb ik een top tien van meest genoemde Egmondse tradities samengesteld. Ik heb niet alleen geturfd hoe vaak de betreffende tradities werden genoemd. Ik heb ook mee laten wegen in welke volgorde de tradities bij mij werden ingeleverd. De eerste traditie op een enquêtelijs kreeg van mij meer punten dan nummer 10 op diezelfde lijst.

De uitslag van de Egmondse enquête is als volgt:

1. kermis: 49 punten
2. visserijdag: 44 punten
3. Sinterklaas: 41 punten
4. Sint Maarten: 37 punten
5. vrijmarkt / koninginnedag: 29 punten
6. luilak: 26 punten
7. avondwake bij overlijden: 24 punten
8. Egmond op z'n kop: 23 punten
9. carnaval: 19 punten
10. nachtmis met kerstmis: 18 punten

Net buiten de top tien vielen: het Hoeverdorpsfeest, de landjes in het duin, het badgastentoernooi (tennis), de braderie en het patroonsfeest van Sint Adelbert (de viering op de Adelbertusakker).

Kermis werd zowel door ouderen als jongeren heel vaak genoemd. Volgens Engel Blok, in één van de vorige jaargangen van *Geestgronden* nog geïnterviewd over kermis, was de pinksterkermis in Egmond aan Zee "voor de oorlog traditioneel het belangrijkste feest in Egmond aan

Zee". Voor jongeren gaat het vooral om het feest erom heen, "de kroegfeesten en het deunen", zoals één van het formuleerde. Visserijdag, wat mij betreft verrassend hoog op de ranglijst, wordt genoemd als een succesvolle 'nieuwe' traditie waarmee Egmond zich goed op de kaart heeft gezet. Zoals één van de respondenten het noemde "heel leuk alhoewel niet erg oud, een belangrijk evenement voor bevolking en toerisme, het laat zien hoe het hier vroeger ging".

Sinte Maarten

Sint Maarten is in Egmond, net als luilak, een (kinder-)feest met een lange traditie. Eén van de respondenten weet zich te herinneren hoe ze samen met haar vriendin met een uitgeholde suikerbiet met daarin een kaarsje langs de deuren ging ("zwaar was de biet wel en het kaarsje ging veel uit"). Het liedje dat zij zong ging als volgt:

Sinte Sinte Maarten

De kalveren dragen staarten

De koeien dragen horens

De meisjes dragen rokken

De jongens dragen broeken

Oude wijven schutle doeken

Sinte Maarte wat is het koud

Geef me n turfie of n hout

Geef me n half centje

dan ben je me beste ventje.

'Nog volop gevierd'

Carnaval in winters Jutterdonk, 14 februari 2010

[Voor de volledige fotosessie zie HIER](#)

Kermis in Egmond aan Zee, juli 2009

Over carnaval, toch nog in de top 10, wordt gezegd dat het in Egmond-Binnen en in Egmond aan den Hoef “niet van de grond is te krijgen” maar in Egmond aan Zee “nog volop wordt gevierd”. Een andere respondent vertelt: “Weet je trouwens dat in Egmond aan Zee, naast Sint Maarten op 11 november, tijdens Carnaval de kinderen ook verkleed langs de deuren gaan om snoepgoed op te halen? Voor zover ik weet gebeurt dat alleen in Egmond aan Zee en niet in de andere Egmond en andere plaatsen.”

Opvallend vond ik dat *oudere* respondenten in hun reactie vaak (jeugd) herinneringen ophalen. Ze vertellen over tradities die (‘helaas’) verloren zijn: passie opzeggen (kon je koek mee verdienen), luiden van de klok als iemand overleden was, tijdens de uitvaart hele straat de gordijnen dicht, de dorpsomroeper, het stropen in de duinen, vastentrommeltje (‘helaas verdwenen’), bramen plukken, Sint Maartenzingen (motivatie: “prachtige traditie, helaas wat uitgehold doordat ouders met kinderen de winkels afgaan”). Over het sinterklaasfeest vertelde een oudere respondent dat Sinterklaas “vroeger met de reddingboot werd ingehaald”.

Jongeren noemen vaak feesten: deunen, blarendal na de Halve marathon, Hoeverdorpsfeest, de koldernacht na het examenfeest. Eén schreef nog: “o jee het zijn allemaal dingen met veel drinken en feestvieren”. Maar ook gezellige familiefeesten als Sinterklaas en kerstmis werden door jongeren genoemd.

Opvallend vond ik tenslotte de hoge notering van de avondwake bij een

De draaimolen van de Egmondse kermisexploitant Braak, met op één van de panelen de Egmondse vuurtoren.

Aankomst van Sinterklaas in Egmond aan Zee, zaterdag 1-11-2008

[Voor de complete fotoreportage, zie hier.](#)

overlijden. Als 'import-egmonder' was mij het gebruik al opgevallen. In Utrecht, waar ik vandaan kom, is de avondwake er vooral voor de familie en wordt de uitvaartmis ook door vrienden en kennissen bezocht. In Egmond is het precies andersom! Onder dit groepje officiële en kerkelijke rituelen vallen ook de nachtmis met kerstmis, de dodenherdenking op 4 mei en de bedevaarten naar de Adalbertusakker en naar 't Putje van Heiloo.

Feesten met een terugkerend karakter

Als we kijken naar de antwoorden, dan is een traditie iets waar feest bij wordt gevierd met een min of meer regelmatig terugkerend karakter. Het Hoeverdorpsfeest wordt bijvoorbeeld elk jaar op een vast moment gevierd.

Een tweede element is dat mensen (vooral ouderen!) vaak feesten noemen met een plechtig karakter: de bedevaart, de dodenherdenking enz.

Dan zijn er, ter derde en een stapje verder, de folklorefeesten. Het zijn feesten waarin tradities *gecultiveerd* worden. In deze categorie zitten bijvoorbeeld de visserijdag (met muziek van de in klederdracht gehulde Zaalneelden of van de wit-rood geklede Skarrebekke), het varen met de traditionele pinck en het hobbyboetje, waar toeristen en Egmonders zich in klederdracht kunnen laten fotograferen.

Ten vierde worden tradities vaak geïdentificeerd met herinneringen aan vroeger, aan dingen die er niet meer zijn en waaraan soms met weemoed wordt teruggedacht.

Sint Maarten in Egmond aan den Hoef 11 november 2007

Alle genoemde tradities zijn natuurlijk heel bekend bij de Egmonders. Toch verdient het aanbeveling om eens nader onderzoek te doen naar de historische achtergronden. Het sinterklaasfeest is natuurlijk een belangrijke nationale traditie, die ook – getuige de enquête – in Egmond heel populair is. Maar niet iedereen weet misschien dat het feest vroeger wat anders werd gevierd dan nu. Een vijftigjarige respondentente weet zich bijvoorbeeld te herinneren dat in plaats van pakjesavond in Egmond het zogenoemde ‘stoeltje zetten’ in zwang was. Op sinterklaasavond legde zij nog in de jaren zestig op een stoel een verlanglijstje en een peen of een bosje stro voor het paard van Sinterklaas. De volgende ochtend vond je op je stoel (ieder kind had zijn eigen stoel) de cadeautjes, die overigens niet ingepakt waren! Het is een oude traditie, die nog niet eens zo heel lang geleden is verdwenen. Dergelijke oude tradities zijn zeker een nader onderzoek waard.

Immaterieel erfgoed

Inmiddels zijn we weer een stap verder. Het nationale Jaar van de Tradities werd op 15 oktober jongsleden afgesloten, en de Jaren van het Immaterieel Erfgoed werden geopend. Wat is gebeurd? In 2003 nam de wereldcultuurorganisatie UNESCO een conventie aan over immaterieel erfgoed. UNESCO omschrijft immaterieel erfgoed kortweg als orale tradities, sociale gewoonten, rituelen en feestelijke gebeurtenissen. Bij immaterieel erfgoed gaat het om sociale praktijken met een historische dimensie en met een nauwe verwevenheid met de culturele identiteit van

gemeenschappen en groepen. Aan alle landen wordt gevraagd het eigen immaterieel erfgoed in kaart te brengen en te documenteren, aan de hand van een op te stellen lijst of inventaris. Meer dan 130 landen hebben de conventie inmiddels geratificeerd. De conventie is daarmee een groot succes. Eind vorig jaar gaf de Nederlandse regering aan ook van plan te zijn de conventie te ratificeren. Dit betekent dat ook Nederland beleid dient te ontwikkelen op dit terrein.

Immaterieel erfgoed is niet helemaal hetzelfde als volkscultuur, maar zit er wel dicht tegenaan. Zeker is duidelijk dat immaterieel erfgoed alles te maken heeft met tradities. In haar beleid wil UNESCO aansluiten bij wat mensen zelf belangrijk immaterieel erfgoed vinden. Enquêtes, zoals die gehouden zijn in Egmond, kunnen dan nuttige handvaten bieden. Welke Egmondse tradities horen wat u betreft thuis op de Nederlandse lijst van het immaterieel erfgoed?

PUBLICATIE

Half april
verscheen *Geestgronden* met een
themanummer over kermis in
Egmond. Ik schreef drie artikelen voor
deze aflevering:

- Kermis in Egmond aan Zee in 1857
*over een bijzondere kermisprent uit
1857*

-Herinneringen aan de kermis van
Egmond aan Zee
*Engel Blok vertelt over de kermis in de
jaren twintig*

- Een Egmonds kermisgeslacht
*herinneringen van Cok en Gerda Braak
over hun leven als kermisexploitant*

